

A KÜLÖNLEGES ERŐK TÖRTÉNETÉNEK ÁTTEKINTÉSE

HISTORY OF SPECIAL OPERATION FORCES (OVERVIEW)

Valamennyi kontinensen telepíthető kis alegységek, távoli területen, mostoha körülmények között alkalmazott csoportok, rádiókapcsolat nélkül a parancsnoksággal. Ők a speciálisan felkészített és kiválasztott különleges műveleti katonák – a zöld sapkások. Szolgálatukat önként vállalják, kemény, bizonytalan környezetben. Ők a katonai vezetők legfőbb eszközei a nem hagyományos hadviselésben. A különleges erők a múltban és a jelenben egyaránt létfontosságú műveleteket vezettek. A cikk rövid áttekintést nyújt a különleges erők történetéről, illetve a szakirodalomról. A következő szakasz néhány különleges katonai alegységről, illetve a magyar különleges műveleti képességről tesz említést.

Small detachments-deployed on every continent, operating in remote areas under spartan conditions, without a radio link to higher headquarters. They are the Special Forces, known popularly as the Green Berets, are specially selected and trained. They volunteered for this duty because they prefer the challenge of working in an austere, uncertain and unstructured environment. They are commander's main weapon for waging unconventional warfare. In the present as in the past, Special Forces will be called upon to conduct critical missions in the face of overwhelming odds.¹ This article provides a short overview of the special operation force's history, and history's bibliography. Next phase is a discussion about some international Special Operation Detachments, especially Hungarian SOF, and the present of the SOF.

A KÜLÖNLEGES ERŐK TÖRTÉNETÉNEK IRODALMI FORRÁSAI

A történelemben a különleges alakulatokat rendszerint eredményesen alkalmazták, köszönhetően a megszokottól eltérő harcéljárásoknak. A témakör kezdeteit kutatni nehézkes, mivel kevés a hiteles forrásokat feldolgozó, tudományos értékű mű. Szép számmal találunk azonban szépirodalmi feldolgozásokat, legendákat. Találunk azonban a tudományos követelményeknek megfelelő forrásokat is. Már a XVIII. századból fellelhető magyar vonatkozású forrás Jeney Lajos Mihály császári- és királyi vezérőrnagy tollából, aki a különleges csapatokat „portyázónak” nevezi.² Steiner Kálmán magyar királyi honvéd őrnagy szabadcsapatok, és portyázó különítmények alkalmazását veti papírra, kiemelten elemzi a mai megfogalmazása szerinti vállalkozásokat. A magyar ejtőernyős alegységek történetéről találunk hiteles leírásokat Huszár János „Honvéd ejtőernyősök Pápán” című művében. A hivatalos kiadványok közt hiteles forrásnak tekinthető a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának Tájékoztatási Hivatala által 1962-ben kiadott „A Special Forces katonái voltak” című kiadványa, mely a kor szellemiségétől átszőtt disszidensek vallomásán alapul. Tudományos alapú összefoglalást 1970-ből találunk Kőszegvári Tibor kandidátusi értekezésében és irodalmi munkáiban. A következő tudományos értékű munkákra több évtizedet kellett várni. Boda József és Bánki Imre munkái a különleges felkészítés realitását elemzik.³

¹ Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2013. október 21.

² Kovács Csaba alezredes, A különleges műveleti erők helye, szerepe és tevékenysége a 21. század katonai műveleteiben (Phd értekezés), Budapest, ZMNE HDI, 2007, http://portal.zmne.hu/download/konyvtar/digitgy/phd/2008/kovacs_csaba.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.

³ Kovács, p 11-15.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Külföldi szerzők tollából a második világháború korától találunk bő forrásokat. A teljesség igénye nélkül meg kell említeni Otto Skorzeny SS-Obersturmbannführer⁴ „Kommandós vállalkozásaim,” Vlagyimir Bogomolov „Negyvennégy augusztusában,” B. H. Liddell Hart „Stratégia” című műveit.⁵

A korszak lezárása után a hatvanas évekből Julius Mader, Aaron Bank munkái kiemelkedők. A vietnámi háborútól a különleges műveleti erők szerepe emelkedett. Részletes beszámolót találunk Wilfred Burchett „A Dzsungelháború Dél-Vietnamban” című művében. A szovjet különleges alakulatról – a Szpecnazról⁶ – Viktor Szuvorov álnéven – „Akvárium” címmel írt könyvet. Anthony Kemp brit hadtörténész, az „SAS⁷ Békeévek vad háborúi” című művében részletesen feldolgozza a különleges egységnek a volt gyarmatokon folytatott tevékenységét. Meg kell említeni, hogy az SAS elévülhetetlen érdemeket szerzett a Falklandi, valamint az Öböl háborúban is. A kilencvenes években a válságkezelési feladatok térnyerésével, a különleges erőkkel foglalkozó írások tartalma is változott. Számos, jelentősnek mondható összefoglaló munka született, mely a speciális rendeltetésű alegységek tevékenységével foglalkozik. Mindenképp említést érdemel Bruce Quarrie „Különleges kommandók”, Terry White „A világ elit katonái”, David Bohrer „Amerikai különleges alakulatok”, James F. Dunnigan „The Perfect Soldier” című munkája.⁸

Kijelenthető, hogy a különleges műveletek kutatása nem egyszerű feladat, mivel a történetírás kezdetétől kevés tudományos értékű forrás áll rendelkezésre. Forrás a második világháború után azonban bőven fellelhető.

RÖVID TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS AZ ÓKORTÓL NAPJAINKIG

A különleges erők attól kezdve játszanak fontos szerepet a hadviselés történetében, amióta az adott kor normái szerint szervezett haderő előtt, számára nem megoldható feladat állott. A történelem során minden haderő szembesült „üss és fuss” típusú „műveletekkel”, szabotázsokkal, különleges felderítési feladatokkal. Már Lü Shang (Jiang Ziya i.e. 11. század) ókori kínai stratégia és katonai gondolkodó említést tesz „A hat titkos tanítás” című művében magasan motivált emberekről, akiket speciális feladatokra alkalmaztak. Hamilcar Barkasz⁹ i.e. 249-ben szicíliai műveletei során vezetett speciálisan felkészített csoportokat. Az ókori görög írások közt 324-ből említést találunk egy „Szentelt Csapat”-ról, akiket Théba „elit” haderejéhez soroltak.¹⁰ Számos legenda található ninjákról, gurkha¹¹ harcosokról, akik lehetetlen küldetéseket nyom nélkül, hangtalanul hajtottak végre. Mindenképp meg kell említeni a Nagy Péter cár által 1690-ben porosz mintára alapított Leib Guard¹²-ot. Természetesen a Vörös Hadsereg is rendelkezett elit alakulatokkal, gárdahadseregekkel, melyek közül a legismertebb Bugyonnij által vezetett Első Lovashadsereg.¹³

Az első világháború alatt ANZAC¹⁴ és kanadai hadosztályok kerültek alkalmazásra brit erők mellett Franciaországban. A hagyományostól eltérő harceljárásaival, harcban tanúsított vadságával a nevezett egységek a különleges műveletek előfutáiraivá váltak.

Ausztrália a második világháború során is alkalmazott független alegységeket különleges feladatok megoldására Timor és Új Guinea területén. Természetesen más hadban álló országok is bevetettek hasonló rendeltetésű erőket. A

⁴ SS-Obersturmbannführer: alezredesnek megfelelő rendfokozat az SS alakulatokban.

⁵ Kovács, p 16-18.

⁶ Szpecialnoje Naznacsenyije (magyarul: különleges rendeltetésű)

⁷ SAS - Special Air Service

⁸ Kovács, p 19-24.

⁹ Pun hadvezér ie 275-228

¹⁰ Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Sacred_Band_of_Thebes, Letöltve 2013. szeptember 29.

¹¹ Nepáli, észak indiai őslakos harcos. A brit gyarmatosítók oldalán harcoltak. Legendás fegyverük a nehéz, hajlított pengéjű kés a khukri.

¹² Лейб-гвардия

¹³ Forrás: <http://oroszvilag.hu/?t1=tortenelem&hid=498>, Letöltve: 2013. 10. 20.

¹⁴ ANZAC (rövidítés: Australian and New Zealand Army Corps): Ausztrál/Új-Zélandi katona

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

teljesség igénye nélkül megemlíthető a német Brandenburg Ezred,¹⁵ a brit SAS, illetve a lengyel különleges rendeltetésű alakulatok.¹⁶

Az Egyesült Államok különleges alakulatai közt az elsők közt alakult meg „az Ördög Brigádja”¹⁷ nevű speciális rendeltetésű katonai alakulat 1942. július 9-én. Az alakulat ejtőernyős, helyi (vadász), vízi és szárazföldi kombinált, valamint partraszálló képességekkel rendelkezett. Az alakulat a második világháborúban az olaszországi fronton a téli műveletekben, valamint Franciaország déli részén nyújtott kiemelkedő teljesítményt. A Ranger erők megkerülhetetlenek, amikor különleges műveletekről esik szó, hiszen valamennyi hadszíntéren alkalmazásra kerültek. Rangerek harcoltak Észak-Afrikában, Olaszországban, és Európa más részein.¹⁸ Merill martalócai¹⁹ (mintegy háromezer ember) öt nagy csatában, és számos kis ütközetben bizonyították rátermettségüket Kínában és Burmában. A hadtörténelem egyik legnagyobb vállalkozás is ők hajtották végre, a burmai dzsungelen gyalog áttörve elfoglalták Myitkyina²⁰ repülőterét. A Csendes-óceáni hadszíntéren Walter Krueger tábornok szervezett elit felderítő alakulatot,²¹ mely több mint nyolcvan felderítő vállalkozás során szolgáltatott létfontosságú felderítési információkat a Hatodik Hadsereg számára Új Guineában. Az ellenséges vonalak mögötti műveletek végrehajtására a 6. Ranger Zászlóalj állt rendelkezésre, melyet szintén a tábornok szervezett meg.²²

1952 májusában, Fort Bragg bázison Aron Bank ezredes parancsnokságával megkezdték a 10. Special Force (különleges erő, továbbiakban: SF) csoport felállítását.²³ Az alegység kiképzésébe a kezdeteknél egykori OSS²⁴ tiszteket, Rangereket és háborús veteránokat vontak be. Az előkészületek után a csoport 1952. június 11-én alakult meg mindössze tíz fővel. A megalakulás után a kiképzés a hagyományos hadviseléstől eltérő, legmodernebb módszerek felhasználásával folytatódott, mellyel a csoport alaprendeltetésű feladataira – a légi, tengeri, szárazföldi beszivárgásra, illetve a különleges műveleti feladatok végrehajtására – készültek fel. A felkészülés után, 1953 novemberében a csoportot Nyugat-Németországba telepítették a szárazföldi haderőnem részeként. Az 1950-es években a különleges erők folyamatosan fejlődtek. 1952 végén az első SF csoportot bevetették Koreában az ellenséges vonalak mögött. 1958-ban a különleges műveleti csoportok 12 főre²⁵ fejlődtek, kialakítva ezzel a napjaink leginkább megközelítő felépítésüket. A csoportokba szerveztek fegyveres, felderítő egészségügyi, műszaki, valamint híradó szakembereket. A katonák nemcsak saját szakterületük mesterei voltak, hanem „keresztképzéseken” társaik feladatait is elsajátították. Meg kell említeni, hogy a különleges műveleti alegységek Kennedy elnök kiemelt figyelmét élvezték.²⁶

A vietnámi háborúban az SF csoportok részt vettek harcokban, és a vietnámi különleges erők kiképzésében egyaránt, de jelen voltak iskolák, kórházak építésében is. Megfordultak Laoszban, Kambodzsában és Észak-Vietnámban. A legsikeresebb műveletek közt emlegetik a Son Tay-i rajtaütést, mely során pilótákat szabadítottak ki a vietnámi fogságból.²⁷ Titkos küldetéseket vezettek Thaiföldről, a különleges műveleti küldetések 1972-ben fejeződtek be véglegesen. A háború első és az utolsó amerikai áldozata egyaránt különleges műveleti katona volt. A '60-as években a világ más

¹⁵ Német különleges rendeltetésű erő a második világháborúban.

¹⁶ *Organizacja Specjalnych Akcji Bojowych*. Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Special_forces Letöltve: 2012. szeptember 22.

¹⁷ First Special Service Force- the Devil's Brigade

¹⁸ 5th Ranger battalion

¹⁹ 5307th Composite Unit (Provisional)

²⁰ Kachin megye székhelye, Myanmar (Burma)

²¹ Alamo Scouts

²² Special Operations Units of World War II. Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2012. szeptember 22.

²³ A bázis területén működött egy pszichológiai hadviseléssel foglalkozó iskola, mely átalakulása után napjainkban már a különleges hadviselés oktatásával, és kutatásával foglalkozik. Mai neve John F. Kennedy Special Warfare Center and School (USAFJFKSWCS).

²⁴ Office of Strategic Services- az Egyesült Államok hírszerző szervezete a második világháborúban. Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Office_of_Strategic_Services, Letöltve: 2013. szeptember 29.

²⁵ Special Force Operational Detachment "A" (SF ODA)- Különleges erők műveleti alegység

²⁶ Special Forces-The early years. Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2012. szeptember 22.

²⁷ Forrás: <http://militaryhistory.about.com/od/vietnamwar/p/sonstay.htm>, Letöltve: 2013. szeptember 29.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

tájain is működtek különleges műveleti csoportok.²⁸ Gerilla csoportok ellen hajtottak végre lázadó ellenes műveleteket Venezuelában, Guatemalában és Kolumbiában. E tevékenységek közt említik Ernesto „Che” Guevara elfogását is, melyet SF csoportok által felkészített bolíviai „Rangerek” hajtottak végre.

A vietnami háborút követően az 1; 3; 6; és a 8. SF csoportot leszerelték, a különleges műveletek szerepe a szárazföldi haderőben átmenetileg csökkent. Köszönhető ez a korszak katonai gondolkodásának, ahol a hangsúly ismét a hagyományos hadviselés felé terelődött. A további képességsökkenés elkerülése érdekében az SF parancsnokai igyekeztek a csoportok sokszínű felkészültségét demonstrálni. E sokszínű kiképzettséget bemutató program neve a SPARTAN²⁹ volt. Így demonstrálták, hogy a különleges képességekkel rendelkező katona nem idejétmúlt, a kemény felkészítéseknek helyük van a kiképzési programokban annak ellenére is, hogy a háborúnak vége. A program égisze alatt csoportok működtek Floridában, Arizonában, Montanában, Észak-Karolinában. A program nemes volta ellenére, ez az SF-nek nem volt kihívás. Ronald Reagan elnöksége alatt a nem hagyományos hadviseléssel foglalkozó alegységek ismét felértékelődtek főleg az afrikai, ázsiai, közép-amerikai bevetettségük miatt. A változásokra reagálva a szárazföldi haderőnem életre keltette az SF-t. Az elismerés a külsőségekben is megjelent. A zöld baret mellé a „tab”³⁰ is rendszerezésre került 1983 júniusában. A kiképzési koncepciókban nagyszámú változások követték egymást. Bevezették a katonák kiválasztására szolgáló,³¹ valamint a karrier menedzsment programokat.³² A számos változás ellenére, az alapfelépítés – az SF ODA – változatlan maradt. A '80-as években El-Salvador, Hondurasban láthatjuk viszont a csoportokat, szövetséges erők kiképzésén, humanitárius feladatok végrehajtása során, Nicaraguában polgárháború megelőzésében. Kolumbiában hosszú lefolyású mentorálási programokat vezetve a helyi hadsereg építésében segédkeztek, a megerősödő drog kartellek, és a forradalmi hadsereggel szemben. 1998 decemberében a panamai műveletek során is találunk SF csoportokat. A Sivatagi Vihar műveletben az SF csoportok stratégiai felderítési feladatokat hajtottak végre a telepített koalíciós erők részeként. Szomáliában 1995 óta vannak jelen, ENSZ mandátummal békefenntartó, békeépítő feladatokkal.³³

KORUNK NÉHÁNY KÜLÖNLEGES ALAKULATA

A hagyományostól eltérő, különlegesen felszerelt, kiképzett, vezetett alegységet, mely speciális megbízást lát el, találhatunk a hadviselés, illetve a rendfenntartás területén is. Az írás terjedelmi lehetőségei a különleges erők vizsgálatát behatárolja, a dolgozatban a hadtudománnyal kapcsolatba hozható alakulatokat vizsgálom. Valamennyi speciális alakulat tevékenységét, lehetőségeit saját korszaka behatárolja, általánosságban nem vizsgálhatók kellő alaposítással, ezért a továbbiakban külön-külön foglalkozom korunk legismertebb különítményeivel.

A KÜLFÖLDI ELIT:

Specnaz

Eredetileg a GRU³⁴ keretében alakult meg az orosz különleges rendeltetésű alakulat 1957. augusztus 29-én. Később a belügyi, illetve a polgári szerveknél is megjelentek hasonló nevű speciális feladatokkal megbízott alakulatok. Maga a

²⁸ Special Forces during the Vietnam era. Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2012. szeptember 22.

²⁹ SPARTAN – Special Proficiency at Rugged Training and Nation-building – Speciális jártasság a kemény kiképzésben és nemzetépítésben.

³⁰ Ívelt, „Special Forces” feliratú hímzett felvarró. A csapatkarjelzés fölé varrva viselhető.

³¹ SFQC- Special Forces Qualification Course.

³² CMF 18- career management field, 180A- Special Forces warrant officer career field, 18A- separate branch for SF officers

³³ Special Forces-Post Vietnam. Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2012. szeptember 22.

³⁴ GRU-Разведывательное Управление - Hírszerző Főigazgatóság

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Szpecnaz egyébként különleges rendeltetést jelent. Az alapfeladata a szervezetnek a felderítés, szabotázs akciók végrehajtása volt. Eredetileg nem tartozott a terrorista ellenes művelet a feladatok közé. A Szpecnaz a kezdetekben az „önkénteseit” maga válogatta ki. A kiképzés, túlzások nélkül brutális, különös figyelmet érdemel a sajátos közelharc technika, melyben szó sincs sérülés okozásról. Alapcél az ölés, de minimum a harcképtelenné tétel. A Szpecnaz pontos kiképzési programjairól nyílt források nem állnak rendelkezésre. A felszerelés közt egyaránt megtalálhatóak az orosz, illetve a legdrágább nyugati fegyverek. Leghíresebb akcióik egyike a prágai reptér elfoglalása, de Afganisztánban is hírnévre tettek szert. Természetesen napjaink fegyveres konfliktusaiban is (Dagesztán, Grúziában, Dél-Oszétia, Abházia) részt vettek.³⁵

SAS

Az SAS³⁶ a brit haderő különleges alakulata, az Egyesült Királyság Különleges Erői³⁷ keretében tevékenykedik. Az brit haderő másik három egysége az SBS,³⁸ az SRR³⁹ és az SFSG.⁴⁰ A Special Air Service jelenleg három ezredből áll. Az ezred alegységei egy-egy speciális szakterületet fednek le. Találunk légi (nagy magasságú ejtőernyős ugrások), vízi (könnyűbúvár és tengeri hadviselés), gépjárműves, hegyászó specializált alegységeket. Az SAS Észak-Afrikában jött létre 1941-ben. A hipotézis az volt, hogy a kitűnően felkészített katonák mellé feladatorientált logisztikát és vezetést társítottak. Az alakulat szülőatyja Stirling hadnagy volt. A fő ötlet abban állt, hogy az 50-60 fős kis alegységet önállóan lehessen mozgatni, képesek legyenek ejtőernyővel is a harctérre érkezni, valamint, hogy ne kösse őket a hagyományos vezetés-irányítás. A csoport jelképét Bob Tait tizedes tervezte, az "Aki mer, az nyer!" mottót pedig Stirling találta ki. A Különleges Légi Szolgálat 1941 közepére teljes értékű harcoló alakulattá vált.

Az SAS védjegyévé vált fegyverük az MP5 *géppisztoly*. Épületharcban kedveltek a különböző sörétes puskák, mint amilyen a SPAS-12 és a *Remington 870*. A könnyű géppuskák közül a belga FN MINIMI-T használják, amit az amerikaiak *M249 SAW* típusjellel láttak el. Találunk azonban nagy tűzerejű L7A2 GPMG-t, Browning High Power-t, *SIG Sauer P226*-ost is az arzenálban.⁴¹

US Rangers

A Ranger eredetileg az angol földbirtokok őrzői, vadőrök voltak, feladatuk a földbirtokos vadállományának megőrzése volt az orvvadászoktól. A katonai ősök az 1650-es években tűntek fel Amerikában, és az őslakosok ellen vetették be őket. Robert Rogers őrnagy erre a feladatra kilenc speciális századot állított fel. 1942 májusában állt fel az első Ranger alakulat, melyet brit kiképzés után a második világháborúban alkalmaztak. A US Rangers alapvetően gyalogos egység. A *Ranger* megnevezést Ranger- iskola elvégzése után jár. A megnevezést a 17. századtól használják. A mai fogalmak szerinti első Ranger- alakulat létrehozására 1942-ben került sor: Lucian Truscott ezredes ötlete alapján hozták létre a brit ejtőernyős-kommandó mintájára az amerikai hadseregben is az ütőképes alegységet. Nemsokára megalakult az 1. Ranger-zászlóalj, de a második világháború végén feloszlatták az összes Ranger-alakulatot. Rövid időn belül bebizonyosodott, hogy ez rossz ötlet volt. Az újjászervezés már 1950-ben, a koreai háború idején megtörtént. A Rangerek azóta is ott voltak minden olyan fegyveres konfliktusban, amelyben az Amerikai Egyesült Államok is érintett volt.⁴²

³⁵ Forrás: <http://htka.hu/2011/07/18/a-szpecnaz-oroszorszagbol-jottem-mestersegem-cimere-a-halal/>, Letöltve 2013. október 2.

³⁶ SAS- Special Air Service - Különleges Légi Szolgálat

³⁷ UKSF - United Kingdom Special Forces

³⁸ Special Boat Service - Különleges vízi Szolgálat

³⁹ Special Reconnaissance Regiment - Különleges Felderítő Ezred

⁴⁰ Special Forces Support Group - Különleges Erők Támogató Csapata

⁴¹ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Special_Air_Service, Letöltve 2013. október 2.

⁴² Forrás: <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve: 2013. október 8.

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám*Delta Force*

A Rangereken túl az Amerikai Egyesült Államok rendelkezik egy igazán speciális egységgel, amely a világ bármely pontján bevethető. A Delta Force – vagyis teljes nevén az Amerikai Egyesült Államok Hadserege Különleges Erőinek 1. számú Műveleti Osztaga (First Special Forces Operational Detachment Delta) – 1977-ben alakult meg, Charles Beckwith vezetésével. Akcióikról kevés információ került napvilágra, de tudható, hogy 1983-ban ott voltak Grenadában, 1989-ben, Panamában, mindkét iraki háborúban, a délszláv konfliktusban és Afganisztánban is.⁴³

Navy SEALs

A speciális alegység arról vált híressé, hogy katonái 2011. május 1-jén likvidálták Oszama bin Ladent. Az amerikai haditengerészet különleges műveleti alakulata, a SEALs már a nevében jelzi, hogy tengeren (SEa), levegőben (Air) és szárazföldön (Land) egyaránt bevethető. Másrészt a *seal* angol szó magyarul fókát jelent, ami a haditengerészek megnevezése a szlengben. Az egység elődjének a víz alatti rombolócsapatok tekinthetők.⁴⁴ A világháborút követően hosszú éveket kellett várni a SEALs - csapatok megalakítására, ezt csak az 1960-as évek elején rendelte el J. F. Kennedy. A haditengerészet különleges erői 1965-ben már harcoltak Vietnamban, és attól kezdve is részt vettek számtalan titkos akcióban.⁴⁵

A francia idegenlégió

A Franciaországban tartózkodó külföldi önkéntesek számára 1831-ben alapították meg.⁴⁶

Az idegenlégió a 19. században részt vett a Franciaországot érintő összes háborúban, emellett a 20. század fegyveres konfliktusaiból sem hiányoztak. Harcoltak a két világháborúban, Algériában és Indokínában is. Bekerülni ma sem egyszerű a „francia elitbe”, egy 2006-os felmérés szerint a jelentkezőknek mindössze 13 százaléka felelt meg az alkalmassági vizsgálatok során.⁴⁷

A különleges műveleti alegységek, képességek sokszínűségének iskolapéldája – Combat Weathermen

Érdeemes megemlíteni egy olyan különleges alegységet, mely a várható időjárás előrejelzéséből veszik ki a részüket. Az időjárás mindig is nagyon fontos szerepet játszott a hadtörténelemben, ezért az Amerikai Egyesült Államokban, 1942-ben megalakították a Különleges Műveleti Időjárási Technikusok⁴⁸ egységét, akiknek feladata a kapott meteorológiai előrejelzések pontosítása, felállítása volt. A csoport a mai napig részt vesz a különleges alakulatok majd minden bevetésén.⁴⁹

A MAGYAR ELIT

A 20-21. században a különleges erők szerepe egyre nőtt. Mára szinte valamennyi állam – így Magyarország is – rendelkezik különleges rendeltetésű rendfenntartó és katonai erőkkel. Figyelembe véve a kor kihívásait, a Magyar Honvédség – összhangban a NATO fejlesztési elveivel, és a haderő fejlesztési célokkal – fejleszti a különleges műveleti képességet. A képességfejlesztés kezdetén Különleges Műveleti Munkacsoport alakult, ezzel megalapozva a szakmai munkát.

⁴³ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Special_Air_Service, Letöltve: 2013. október 2.

⁴⁴ Underwater Demolition Team

⁴⁵ Forrás: <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve: 2013. október 8.

⁴⁶ Az 1830. júliusi forradalom után külföldieket már tilos volt a francia hadseregbe sorozni

⁴⁷ Forrás: <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve: 2013. október 8.

⁴⁸ Special Operations Weather Technicians – SOWT

⁴⁹ Forrás: <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve: 2013. október 8.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Az alakulat jogelődje a Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj volt, mely 1939. október 1-jén alakult meg. Ennek hagyományait vitte tovább az 1950-ben, Székesfehérváron létrehozott ejtőernyős-zászlóalj, amely 1963-ban költözött Szolnokra. Az alakulat 1990-ben vette fel gróf Bercsényi László nevét. A korábbi felderítő alakulat profilt váltva különleges műveleti zászlóaljja 2005. szeptember 1-jén alakult át. A zászlóalj 2006. évben érte el a kezdeti műveleti képességet, majd 2007. évben az emelt szintű műveleti képességet. Az emelt szintet elért különleges műveleti csoportok alkalmazása műveleti területen 2009. év elejétől folyamatos.⁵⁰ A csoportok döntően az Egyesült Államok Hadseregével közösen hajtanak végre műveletet Afganisztánban. Legfontosabb feladata a katonai erő alkalmazását igénylő váratlan események megoldása, a különleges műveleti feladatok teljes spektrumában Magyarország nemzeti érdekeinek védelmében. A tíznapos kiválasztó foglalkozást egy tíz hónapos, vagy akár egy évig tartó különleges műveleti alapképzés követi, mely alatt a katona lehetőséget kap arra, hogy bebizonyítsa: alkalmas rá, hogy a Magyar Honvédség elit alakulatának különleges műveleti katonája legyen. Annak érdekében, hogy a haderő lépést tudjon tartani a kihívásokkal-, illetve meg tudjon felelni szövetségi kötelezettségeinek, a jövőben valószínűsíthető a különleges erők további fejlesztése úgy a harcászati, mint hadműveleti szinten. A NATO afganisztáni műveleteihez való hozzájárulásunk keretében különleges műveleti csoportok (KMCS) tevékenykednek ISAF-mandátum alatt, egy amerikai kötelék részeként. Az MH KMCS 2012 őszén alakult át az MH Különleges Műveleti Kontingenssé, mely önálló törzselemmel kiegészülve látja el feladatát.⁵¹

A magyar különleges műveleti képesség

A különleges műveleti képesség alapja a különleges műveleti csoport, azonban feladatuk végrehajtása során számos támogatást igénybe vesznek. Önmagában ezen alegység még jelent különleges műveleti képességet, a csoport a képességnek „csak” egy része, bár kijelenthető, hogy a legfontosabb eleme. A képesség összetevőit, a műveletet végrehajtó, illetve az azt támogató, kiszolgáló alegységek részképességei adják. Nézzük, milyen részképességek adják a Magyar Honvédség különleges műveleti képességét!

A legfontosabb részképesség, maga a különleges erő, melynek feladata a különleges műveletek végrehajtása. A Magyar Honvédség vonatkozásában a MH 34. Bercsényi László Különleges Műveleti Zászlóalj jelenti ezt a képesség összetevőt. Néhány alegység alapfeladatainak ellátása mellett – emelt szintű képességek birtokában – képes támogatni a különleges erőket, ilyen a MH 25/88. Könnyű Vegyes Zászlóalj. Ki kell hangsúlyozni a különbséget, mivel a Ranger, hegyivadász, (könnyű)lövész alakulatok alaprendeltetése nem a különleges műveletek végrehajtása, ugyanakkor kiképzettsége és felszerelése lehetővé teszik a különleges műveleti alegységek támogatását. Ez igaz a többi képesség összetevőre, így a repülő erőkre is. A támogató repülő erők feladata sokrétű. A legfontosabbak, és a leggyakrabban kihasznált képességek a szállítás és a tűztámogatás, de a vezetés-irányítás támogatása, felderítés, hírszerzés végrehajtása, az elektronikai harctámogatás sem ritka. Magyar vonatkozásban a MH 86. Szolnok Helikopter Bázis kijelölt helikopterei jelentik ezt a részképességet. Az úgynevezett „soft” képességek – civil-katonai együttműködés, pszichológiai hadviselés (CIMIC, PSYOPS) – jelentős képesség összetevők a sikeres különleges műveleti feladat végrehajtás szempontjából, mivel a csoportok a saját csapatoktól távol, vagy elzártan hajtják végre feladataikat, így különösen értékes a CIMIC és a PSYOPS képességek alkalmazása a helyi lakosság befogadó nemzet és szemben álló fél moráljának, akaratának és tevékenységének befolyásolására. A Magyar Honvédség tekintetében a Civil Katonai Együttműködési és Lélektani Műveleti Központ nyújtja ezt a támogató képességet. A különleges művelet különleges információigényt is követel. A speciális információs igényeket a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat és a MH 5/24 Bornemissza Gergely Felderítő

⁵⁰ Forrás: <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve 2013. szeptember 27.

⁵¹ Forrás:

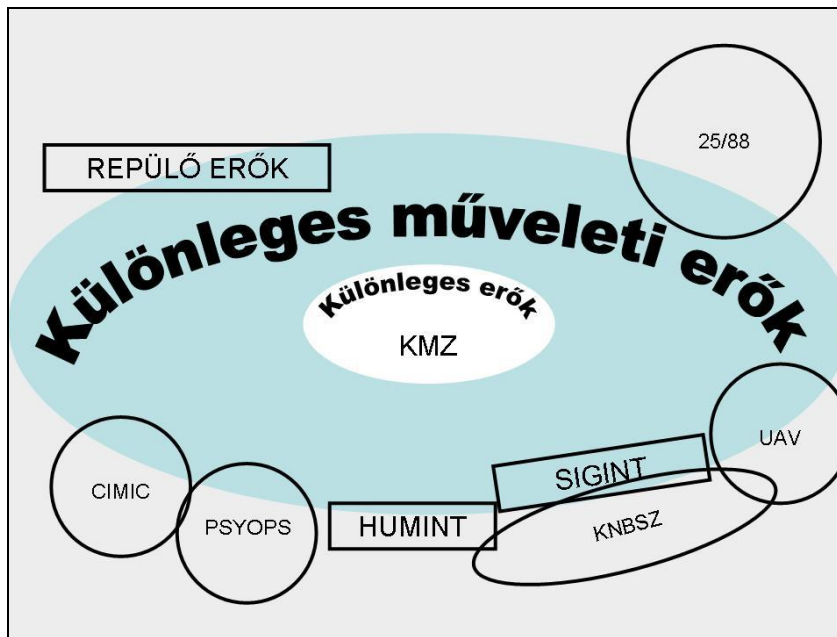
http://hu.wikipedia.org/wiki/mh_34_bercsenyi_laszlo_kulonleges_muveleti_zaszloalj, Letöltve 2013. október 9.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

Zászlóalj alárendelt képességei elégítik ki. A katonai felsővezetés valamennyi szintjén különleges műveleti alegységek egykori parancsnokai segítik a döntéshozók munkáját.⁵² A különleges műveleti képességet az alábbi ábra szemlélteti:

1. ábra A különleges műveleti képesség elemei⁵³

Összefoglalóan elmondhatjuk, hogy a Magyar Honvédség struktúrájában megvannak azok az alakulatok, amelyek képessé teszik a haderőt különleges műveleti feladatok végrehajtására.

A KÜLÖNLEGES ERŐK SZEREPE A JELENKOR HADVISELÉSÉBEN

A speciálisan szervezett, felszerelt, kiképzett, és vezetett alegységek – a különleges erők⁵⁴ kulcsfontosságú szerepet töltenek be a terrorizmus elleni harcban világszerte. SF csoportok rendszeresen váltják egymást Afganisztán, Irak, Afrika hadszínterein, valamint Dél-Amerikában⁵⁵ alárendeltetésű feladataikkal. A feladatok, melyeket végrehajtanak műveleti során, az alábbiak lehetnek:

- különleges felderítés és megfigyelés;⁵⁶
 - terület felmérése;
 - felderítő és megfigyelő műveletek végrehajtása a hagyományos erők hadműveletét megelőzve;

⁵² Forrás: Dr. Forray László, A magyar honvédség különleges műveleti képessége, a katonai erők alkalmazásának keretei között, Hadtudományi Szemle 5. évfolyam, 1-2 szám, 2012, Budapest, http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_hm_forray_laszlo%281%29_10_28.pdf, Letöltve 2013. október 21.

⁵³ A szerző által készített ábra. Forrás: Dr. Forray László, A magyar honvédség különleges műveleti képessége, a katonai erők alkalmazásának keretei között. Hadtudományi Szemle 5. évfolyam, 1-2 szám, 2012, Budapest, http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2012/2012_1/2012_1_hm_forray_laszlo%281%29_10_28.pdf, Letöltve 2013. október 21.

⁵⁴ AJP-01(D), https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33694/AJP01D.pdf, 126. oldal, Letöltve 2013. október 9.

⁵⁵ Special Forces and The war on terror. Forrás: <http://www.specialforcesassociation.org/about/sf-history/>, Letöltve: 2012. szeptember 22.

⁵⁶ Forrás: FM 31-20, Chapter 2, p 1-2, <http://library.enlisted.info/field-manuals/series-3/FM31-20/CH12.PDF>, Letöltve: 2013. október 9.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

- célpont meghatározás;
- információ gyűjtése;
- létesítmények helymeghatározása;
- csapás utáni felderítés;
- célpont közeli felderítése.
- közvetlen akciók;⁵⁷
 - fontos létesítmény vagy személy támadása;
 - utánpótlási vonalak lefogása;
 - kijelölt személy vagy eszköz elfogása, visszaszerzése;
 - létesítmények elfoglalása, megsemmisítése, semlegesítése;
 - repülőeszközök, akciócsoportok és koordináló eszközök felállítása személyek hazajuttatásának támogatására ellenséges területről;
 - NBC eszközök proliferációja elleni tevékenységek támogatása;
 - közvetlen akciók végrehajtása a szembenálló erők információs infrastruktúrájában fontosnak azonosított célpont ellen.
- katonai segítségnyújtás.⁵⁸
 - kiképezni, felszerelni és támogatni, irányítani a kijelölt baráti erőket;
 - támogatni a rejtkehelyek és menekülési útvonalak és hálózatok megteremtését;
 - kiképezni, támogatni és segíteni a fogadó nemzet katonai és félkatonai erőit;
 - az interoperabilitás elősegítése érdekében, szükség szerinti tanácsadással segíteni és támogatni a szövetség vagy koalíció más tagállamait;
 - a békeműveletek támogatása.⁵⁹

A szélesebben spektrumban értelmezett különleges műveletek az alábbiak:

- közvetlen akciók;
- különleges felderítés;
- belrend védelem külföldön (elnyomás megszüntetése, felkelések meggátolása);
- nem hagyományos hadviselés (rajtaütések, lesállítások, csapások, gerilla tevékenység, szabotázs akciók, rejtett, titkos műveletek, melyekre általában jellemző, hogy külső katonai tanácsadók által kiképzett, felszerelt és fel-fegyverzett hazai, általában félkatonai vagy civil erők hajtanak végre);
- terrorizmus elleni harc (megelőző [például felderítő műveletek, információgyűjtés] és támadó jellegű tevékenységek [például rajtaütések]);
- a tömegpusztító fegyverek elterjedésének megakadályozása;
- civil ügyek (célja megteremteni és fenntartani az adott műveleti területen az ott ténykedő katonai szervezet illetve a polgári lakosság intézményei, valamint a különböző nemzetközi, kormányzati és nem kormányzati szervek közötti teljes együttműködést);
- lélektani műveletek (olyan információkat és jelzéseket közvetítenek az ellenfélnek, melyekkel befolyásolni tudják annak pszichikumát);
- információs műveletek (magába foglalja az ellenség dezinformálását, számítógépes és információs rendszereinek támadását, valamint a saját rendszerek védelmét).⁶⁰

⁵⁷ Forrás: JP 3-05, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_05.pdf, 28. oldal, Letöltve: 2013. október 9.

⁵⁸ Forrás: JP 3- 57, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_57.pdf, p 11-17, Letöltve: 2013. szeptember 26.

⁵⁹ Forrás: AJP-01, <http://nsa.nato.int/nsa/zPublic/ap/AJP-01%28D%29.pdf>, Letöltve 2013. szeptember 30.

⁶⁰ Jp 3-05, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_05.pdf, Letöltve 2013. szeptember 30.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

BODORÓCZKI János

Budapest, 2013.
6. évfolyam 4. szám

A felsorolásból látható, hogy különleges műveleteket végrehajtó alegységek a sorszínű képességeiknek köszönhetően, hatékony választ képesek adni jelen korunk kihívásaira.

ÖSSZEGZÉS-KÖVETKEZTETÉSEK

A hadviselés során az egyes korok tradíciójától eltérő harcmódokat rendszeresen találhatunk, ennek ellenére – talán a téma rendkívüli specialitása miatt – a kérdéssel kevesen foglalkoznak. Kijelenthető, hogy a Magyar Honvédség struktúrájában megvannak azok az alakulatok, amelyek képessé teszik a haderőt különleges művelési feladatok végrehajtására. Szembetűnő, hogy szakirodalomban milyen kevés említést kapnak a különleges erők speciális logisztikai és egyéb támogatási igényei. Eddigi kutatásaim alatt egyáltalán nem talákoztam olyan magyar szakirodalommal, mely a különleges erők logisztikai támogatásával foglalkozik. Hitem, hogy a kutatás messze vezethet, mivel a téma a Magyar Honvédségben megítélésem szerint érintetlen.

Kulcsszavak: különleges művelet, különleges művelési erők, történet

Keywords: special operations, special operation forces, history

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Kovács Csaba alezredes: A különleges művelési erők helye, szerepe és tevékenysége a 21. század katonai műveleteiben (Phd értekezés), Budapest, ZMNE HDI, 2007, http://portal.zmne.hu/download/konyvtar/digitgy/phd/2008/kovacs_csaba.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
2. AJP-01, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/33694/AJP01D.pdf, Letöltve: 2013. október 9.
3. JP 3-05, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_05.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
4. ADP 3-05, http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/dr_a/pdf/adp3_05.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
5. ADRP 3-05, http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/dr_a/pdf/adrp3_05.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
6. ATP 3-05. 40, http://lts-wiki.com/publications/ATP%203_05x40.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
7. FM 3-05, <http://www.fas.org/irp/doddir/army/fm3-05.pdf>, Letöltve: 2013. szeptember 26.
8. JP 3- 57, http://www.dtic.mil/doctrine/new_pubs/jp3_57.pdf, Letöltve: 2013. szeptember 26.
9. Mezei Bálint, A szovjet gárdahadseregek története, <http://oroszvilag.hu/?t1=tortenelem&hid=498>, Letöltve: 2013. 10. 20.
10. Szűcs László, Tíz különleges katonai alakulat, <http://www.honvedelem.hu/cikk/39121>, Letöltve: 2013. október 8.